

PHÁT TRIỂN DU LỊCH VỀ NGUỒN – THẾ MẠNH CỦA DU LỊCH TỈNH TÂY NINH

NGUYỄN TRỌNG HIẾU*

TÓM TẮT

Tây Ninh có vị trí địa lý thuận lợi, nguồn tài nguyên du lịch phong phú với nhiều di tích văn hóa, lịch sử và căn cứ địa cách mạng thuận lợi phát triển loại hình du lịch về nguồn. Phát triển du lịch về nguồn là một trong những thế mạnh nổi trội của du lịch tỉnh Tây Ninh; tuy nhiên hiện nay, thế mạnh này chưa được khai thác đúng mức. Việc nghiên cứu tiềm năng cũng như thực trạng phát triển du lịch về nguồn là cơ sở khoa học cho việc đề xuất các giải pháp phát triển bền vững ngành du lịch tỉnh Tây Ninh.

Từ khóa: tỉnh Tây Ninh, du lịch về nguồn.

ABSTRACT

Developing history tourism – the advantage of tourism in Tay Ninh Province

Tay Ninh has a favorable geographical location, and rich tourism resources with many cultural relics, historical and revolutionary bases which are suitable for the development of history tourism. Developing history tourism is the advantage of tourism in Tay Ninh Province. However, this advantage has not been properly exploited. Researching about potentials as well as the reality of history tourism development is the scientific foundation for suggestions to stably develop tourism in Tay Ninh province.

Keywords: Tay Ninh Province, history tourism.

1. Đặt vấn đề

Tây Ninh là một trong số ít địa phương ở Việt Nam có nhiều di tích lịch sử, di sản văn hóa tôn giáo đặc trưng, có giá trị cho khai thác phát triển du lịch. Tây Ninh không chỉ “sôi động” trong lịch sử cổ đại và cận đại, mà còn sáng chói các trang vàng với truyền thống dựng nước và giữ nước thời hiện đại. Trong hai cuộc kháng chiến chống Pháp và Mĩ, Tây Ninh được chọn làm căn cứ đầu não của cách mạng miền Nam, được mệnh danh là “Thủ đô kháng chiến miền Nam”. Hiện nay toàn tỉnh có 22 di tích được Nhà nước xếp hạng di tích lịch sử văn hóa cấp

quốc gia, có căn cứ Trung ương Cục miền Nam được công nhận là di tích lịch sử loại đặc biệt và có rất nhiều di tích văn hóa cấp địa phương đã và đang được xếp hạng [3]. Trong nhiều năm qua, ngành du lịch đã khai thác những thế mạnh này để phát triển du lịch và đã trở thành một “địa chỉ đỏ” trong hành trình du lịch về nguồn của du khách trong và ngoài nước. Tuy nhiên, hiện nay, thế mạnh này chưa được khai thác đúng mức, du lịch về nguồn chưa thực sự khẳng định vị thế nổi trội của mình. Việc nghiên cứu tiềm năng, thực trạng và giải pháp để phát triển du lịch về nguồn phù hợp là cơ sở khoa học cho việc phát triển bền vững ngành du lịch tỉnh Tây Ninh.

* NCS, Trường Đại học Sư phạm TPHCM

2. Khái quát về tỉnh Tây Ninh

Tây Ninh là tỉnh thuộc vùng Đông Nam Bộ, nằm trong tọa độ địa lí 10°57' đến 11°47' vĩ độ Bắc và 105°49' đến 106°23' kinh độ Đông. Ở phía Đông, Tây Ninh giáp hai tỉnh Bình Phước và Bình Dương với ranh giới tự nhiên là sông Sài Gòn và hồ Dầu Tiếng với tổng chiều dài hơn 66km. Phía Đông Nam giáp Thành phố Hồ Chí Minh (TPHCM) với đường ranh giới dài hơn 20km, tiếp giáp về phía Nam là tỉnh Long An với chiều dài hơn 30km. Về phía Bắc và Tây, Tây Ninh tiếp giáp hai tỉnh Svay Riêng và Kông Pông Châm của Cam-pu-chia có đường biên giới dài 240km với hai cửa khẩu quốc tế là Mộc Bài và Xa Mát cùng hàng chục cửa khẩu tiểu ngạch.

Nằm ở phía Tây Nam của tổ quốc, cách thủ đô Hà Nội 1818km, cách TPHCM - trung tâm kinh tế của khu vực phía Nam - 99km, Tây Ninh có vị trí chiến lược quan trọng trong mối quan hệ giao thương quốc tế giữa nước ta với Cam-pu-chia, và xa hơn là với các nước trong khu vực Đông Nam Á. Tây Ninh lại nằm ở vị trí trung chuyển giữa hai trung tâm kinh tế lớn vào bậc nhất của bán đảo Đông Dương là TPHCM và thủ đô Phnom Penh (Cam-pu-chia), đồng thời nằm trên tuyến đường xuyên Á có cửa khẩu quốc tế Mộc Bài, Xa Mát. Điều đó tạo điều kiện cho Tây Ninh trở thành đầu mối xuất nhập khẩu hàng hóa cũng như thu hút khách du lịch của nước ta với Cam-pu-chia.

Là tỉnh thuộc vùng kinh tế trọng điểm phía Nam, một trung tâm kinh tế năng động và phát triển mạnh nhất của

Việt Nam, so với các tỉnh trong vùng trọng điểm, Tây Ninh có những lợi thế so sánh nhất định để phát triển du lịch, dịch vụ. Với khoảng cách không xa (khoảng 99km) TPHCM, một trung tâm chính trị, văn hóa, khoa học kỹ thuật, đầu mối giao thông của khu vực Nam Bộ và cả nước (đây là là thị trường có nhu cầu về nghỉ ngơi giải trí, du lịch rất lớn) đã tạo điều kiện cho Tây Ninh có thể sử dụng các công trình kỹ thuật hạ tầng như cảng biển, sân bay... hiện có của TPHCM. Mặt khác, Tây Ninh có lợi thế rất lớn trong việc thông thương và kết nối tour, tuyến du lịch với Cam-pu-chia và các nước ASEAN. Đường biên giới quốc gia dài, giáp với nhiều tỉnh của Cam-pu-chia với hàng chục cửa khẩu. Đặc biệt, hai cửa khẩu quốc tế Mộc Bài và Xa Mát là hai cửa ngõ thuận lợi nhất để kết nối với Cam-pu-chia, Thái Lan và xa hơn có thể kết nối với Ấn Độ.

Trong tương lai, Tây Ninh sẽ trở thành một trong những cửa ngõ quan trọng đối với việc phát triển các mối quan hệ kinh tế, thương mại và du lịch giữa Việt Nam với các nước trong khu vực ASEAN, cũng như các nước vùng Trung Á thông qua tuyến đường bộ Xuyên Á.

3. Thế mạnh về tài nguyên cho phát triển du lịch về nguồn

Tây Ninh có lịch sử hình thành và phát triển lâu đời, là vùng đất vốn có truyền thống anh hùng suốt quá trình dựng nước và giữ nước đã được ghi nhận bằng nhiều di tích văn hóa lịch sử. Hiện nay, toàn tỉnh đã có 22 di tích được nhà nước xếp hạng là di tích lịch sử văn hóa cấp quốc gia và có rất nhiều di tích văn

hóa cấp địa phương đã và đang được đề nghị xếp hạng [3]. Các di tích lịch sử cách mạng này trở thành đối tượng khai thác để phát triển du lịch, đặc biệt là du lịch về nguồn, trên nền tảng tôn vinh những thành quả đấu tranh giữ nước của các thế hệ trước và giáo dục các thế hệ trẻ lòng yêu đất nước, lòng biết ơn đối với những người có công trong cuộc kháng chiến cứu nước.

- *Núi Bà Đen*: thuộc xã Ninh Sơn, cách thị xã Tây Ninh 11km về phía Đông Bắc, cách TPHCM 110km. Núi nằm trong một quần thể di tích văn hóa lịch sử nổi tiếng bởi phong cảnh hữu tình và nhiều huyền thoại tại Tây Ninh.

Núi Bà Đen không chỉ hấp dẫn du khách bởi phong cảnh núi non hùng vĩ, bởi các chùa chiền, hang động đẹp và gắn với câu chuyện huyền thoại dân gian về vị nữ thánh Lý Thị Thiên Hương (tức Bà Đen) thời Tây Sơn. Núi Bà Đen còn là một căn cứ địa cách mạng bất khả xâm phạm, nơi lưu giữ nhiều chứng tích anh hùng qua hai cuộc kháng chiến cứu nước của quân và dân Tây Ninh.

Với đỉnh cao nhất Nam Bộ, núi Bà Đen trở thành một vị trí chiến lược đặc biệt quan trọng, nên trong suốt 2 cuộc kháng chiến giải phóng dân tộc (1946 - 1975), lực lượng cách mạng và phản cách mạng đã giành giật nhau quyết liệt quả núi này. Nơi đây có nhiều hang động, từng là căn cứ của quân và dân ta trong kháng chiến. Động Kim Quang, động Cây Đa vốn là căn cứ của Huyện ủy, Huyện đội Tòa Thánh (nay là huyện Hòa Thành), phía Đông của núi là căn cứ Huyện ủy Dương Minh Châu. Nơi đây

lưu giữ nhiều chiến tích của quân giải phóng, vừa chiến đấu, vừa bảo vệ căn cứ và có rất nhiều đơn vị bám núi đánh địch như: Đoàn Hậu cần 32, Tiểu đoàn 47 trinh sát... Đặc biệt, Liên đội 7 anh hùng đã chiến đấu suốt 15 năm ở núi. Ngày 21-01-1989, Bộ Văn hóa Thông tin (VHTT) (nay là Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch) công nhận xếp hạng núi Bà Đen là Di tích lịch sử - văn hóa và danh lam thắng cảnh cấp quốc gia theo Quyết định số 100/VH-QĐ. Ngày nay, núi Bà Đen không chỉ có ý nghĩa tham quan, tín ngưỡng mà còn là dấu ấn của chiến trường xưa, nơi lưu giữ những kỉ niệm về một thời oanh liệt và oai hùng của quân và dân ta.

- *Di tích lịch sử - văn hóa Chiến thắng Tua Hai*: Di tích căn cứ nằm trên quốc lộ 22B thuộc ấp Tua Hai, xã Đồng Khởi, huyện Châu Thành, tỉnh Tây Ninh, nằm về hướng Bắc cách thị xã Tây Ninh 7km. Tại đây, đêm 25 rạng sáng 26-01-1960, thực hiện Nghị quyết 15 TW theo sự chỉ đạo của Xứ ủy Nam Bộ, lực lượng vũ trang cách mạng cùng với nhân dân Tây Ninh đã tiến hành trận tập kích tiêu diệt căn cứ Trung đoàn 32, Sư đoàn 21 nguy tại Tua Hai – trận đánh mở màn phong trào đồng khởi vũ trang toàn miền Nam đã đi vào lịch sử và trở thành một di tích lịch sử cách mạng. Địa điểm chiến thắng Tua Hai được Bộ VHTT công nhận là di tích lịch sử văn hóa cấp quốc gia theo Quyết định số: 937/QĐ-BT ngày 23-7-1993. Chiến thắng Tua Hai đã đi vào lịch sử như trận chiến mở màn cho phong trào Đồng Khởi trên khắp miền Nam và có ý nghĩa giáo dục truyền thống cách

mạng cho các thế hệ trẻ, nhất là với đối tượng học sinh, sinh viên.

- *Di tích lịch sử quốc gia đặc biệt Căn cứ Trung ương Cục miền Nam*: Đã được công nhận là Di tích lịch sử - văn hóa cấp quốc gia theo Quyết định số 839/QĐ ngày 31-8-1990 của Bộ trưởng Bộ VH-TT; được Thủ tướng Chính phủ công nhận là di tích quốc gia đặc biệt tại Quyết định số 548/QĐ-TTg ngày 10-05-2012. Trong những năm tháng diễn ra cuộc chiến tranh chống Mỹ cứu nước, vùng đất thép Tây Ninh đã được Trung ương Đảng chọn làm căn cứ cho một số cơ quan đầu não của cách mạng miền Nam Việt Nam, trong đó có căn cứ Trung ương Cục miền Nam (thường gọi tắt là R) là cơ quan cao nhất, có nhiệm vụ chỉ đạo và lãnh đạo trực tiếp cách mạng miền Nam đặt tại Nam Bộ. Di tích nằm trong khu vực Chàng Riết, cạnh suối “Tiên Cô”, thuộc xã Tân Lập, huyện Tân Biên, tỉnh Tây Ninh, cách thị xã Tây Ninh khoảng 64km về hướng Bắc theo quốc lộ 22B. Toàn bộ căn cứ rộng 72ha, giữa khu rừng già, cách biên giới Việt Nam – Cam-pu-chia 3km. Khu vực ngoại vi căn cứ được xây dựng nhiều tuyến bảo vệ với hệ thống chốt, trạm gác. Bên trong có các cơ quan trực thuộc Trung ương Cục như: Ban An ninh, Ban Tuyên huấn, Bộ chỉ huy Quân sự Miền, Bệnh viện, Nhà in, Công binh xưởng...

Đến với căn cứ, du khách sẽ được viếng thăm nhà trưng bày di tích lịch sử với khoảng 1000 hình ảnh, hiện vật về đời sống sinh hoạt và chiến đấu của các chiến sĩ cách mạng trong chiến khu xưa. Tại đây còn có sa bàn về toàn bộ khu căn

cứ giúp người xem có thể hình dung khái quát chiến khu xưa. Nơi đây còn lưu giữ nhiều kỉ vật gợi lại dấu ấn xưa với những người từng tham gia kháng chiến. Ngoài nhà trưng bày, khu di tích còn có nhiều công trình đã đi vào lịch sử, như: nhà hội họp tập thể; nhà ở của các cán bộ cao cấp; nhà ở của chiến sĩ và các ban, ngành; hầm giao thông; hội trường lớn và hội trường nhỏ cùng các trang thiết bị sinh hoạt và làm việc. Trong di tích còn có các khu sản xuất, khu vườn của cán bộ chiến sĩ trồng rau xanh, cây cảnh... Di tích còn bảo tồn một số hố bom B52 do địch thả xuống trong những năm chiến tranh; hệ thống bếp Hoàng Cầm - một loại bếp theo kiểu hang chuột mà khi đun nấu không có khói, nhằm tránh sự phát hiện của địch.

- *Di tích lịch sử - văn hóa Ban An ninh Trung ương Cục miền Nam*: Đã được công nhận là Di tích lịch sử văn hóa cấp quốc gia tại Quyết định số 3777/QĐ-BT ngày 23-12-1995 của Bộ VH-TT. Di tích tọa lạc tại ấp Bảy Bàu, xã Tân Lập, huyện Tân Biên, Tây Ninh. Khu di tích hiện nay với trung tâm rộng 15ha, một số hạng mục được trùng tu, phục chế, gồm: nhà ở, hội trường, nhà làm việc, nhà bảo vệ, hầm chữ A, hầm phẫu thuật, giếng nước, bếp Hoàng Cầm, đường giao thông nội bộ, giao thông hào và công sự chiến đấu. Khu tôn tạo có diện tích rộng 5ha gồm các hạng mục công trình: cổng chính, đường vào đài tưởng niệm, nhà khách, văn phòng Ban Quản lí di tích, nhà truyền thống, hồ bơi... Nơi đây, nhiều năm nay, đã tạo được sức hút du khách thuộc các lứa tuổi, các thế hệ từ

các địa phương trên khắp cả nước, và cả khách quốc tế.

- *Di tích lịch sử - văn hóa Căn cứ Mặt trận Dân tộc giải phóng Miền Nam (MTDTGPMN) Việt Nam*: Đã được Bộ VHNT công nhận xếp hạng di tích cấp quốc gia tại Quyết định số 3518/QĐ-BT ngày 04-12-1998.

Thực hiện chỉ đạo của Xứ ủy Nam Bộ, MTDTGPMN Việt Nam được thành lập tại căn cứ Bắc Tây Ninh năm 1960. Căn cứ Mặt trận phải di chuyển nhiều nơi, nhưng chủ yếu là trên vùng căn cứ Dương Minh Châu.

Khu di tích được chọn để phục hồi tôn tạo hiện thuộc khu vực Suối Chờ, xã Tân Lập, huyện Tân Biên, tỉnh Tây Ninh, một trong những nơi Ủy ban Trung ương MTDTGPMN Việt Nam đã từng bám trụ giữa lòng nhân dân để tập hợp lực lượng toàn dân trong kháng chiến.

- *Di tích lịch sử - văn hóa Căn cứ Chính phủ Cách mạng Lâm thời Cộng hòa miền Nam (CPCMLTCHMN) Việt Nam*: Ngày 06-6-1969, tại vùng căn cứ rừng Tà Nốt, một sự kiện lịch sử trọng đại đã diễn ra, Mặt trận Dân tộc Giải phóng miền Nam Việt Nam, cùng các lực lượng yêu nước khác đã tiến hành Đại hội đại biểu quốc dân miền Nam, bầu ra CPCMLTCHMN Việt Nam. Ngày nay, di tích căn cứ đặt tại Trảng A Lân, xã Tân Lập, huyện Tân Biên, tỉnh Tây Ninh. Di tích căn cứ đã được Bộ VHNT công nhận xếp hạng cấp quốc gia tại Quyết định số 3518/QĐ-BT ngày 4-12-1998. Năm 2000, công trình được đầu tư phục hồi, tôn tạo, xây dựng trên diện tích đất rừng 60ha, được chia thành 2 phân khu

chức năng: phân khu phục chế di tích gốc, phân khu bảo vệ cảnh quan. Nơi đây còn lưu giữ rất nhiều dấu ấn về CPCMLTCHMN khi còn non trẻ.

- *Di tích lịch sử - văn hóa Căn cứ Xứ ủy Nam Bộ (còn gọi căn cứ Lê Duẩn) tại Đồng Rùm*: Đồng Rùm là một khu rừng già nằm trong trung tâm căn cứ Dương Minh Châu – nay thuộc xã Tân Thành, huyện Tân Châu, tỉnh Tây Ninh. Di tích được khoanh vùng bảo vệ trên diện tích 50ha, trong đó khu di tích chính 20ha, khu tôn tạo 5ha, khu rừng cần bảo tồn tạo cảnh quan là 25ha.

Căn cứ Đồng Rùm (X40) là một di tích có bề dày lịch sử trong suốt hai cuộc kháng chiến giải phóng dân tộc. Nơi đây đã diễn ra nhiều sự kiện lịch sử quan trọng nên được công nhận là Di tích lịch sử - văn hóa cấp quốc gia tại Quyết định số 61/1999/QĐ-BVHTT ngày 13-09-1999 của Bộ VHNT.

Ngoài các di tích kể trên, vùng đất này còn nhiều di tích lịch sử khác gắn liền với cuộc kháng chiến giải phóng miền Nam như di tích căn cứ Bời Lời, chiến khu Dương Minh Châu, địa đạo An Thới, địa đạo Lợi Thuận và nhiều di tích khác. Các căn cứ ở Bắc Tây Ninh nằm trong tuyến các điểm liên hoàn của du lịch Tây Ninh. Từ thị xã Tây Ninh theo quốc lộ 22B tới cửa khẩu quốc tế Xa Mát, trên đường đi du khách có thể ghé thăm các di tích lịch sử như căn cứ Tua Hai - Đồng Khởi, sân bay Thiệt Ngôn, căn cứ Lò Gò - Xóm Giữa, sông Vàm Cỏ Đông... Cùng với các tài nguyên điển hình trên, những di tích này hứa hẹn một tiềm năng to lớn trong việc phát triển loại

hình du lịch về nguồn, một loại hình có xu hướng phát triển mạnh trong những năm gần đây.

4. Thực trạng phát triển loại hình du lịch về nguồn ở Tây Ninh

Thực tiễn, trong nhiều năm qua, loại hình du lịch về nguồn đã và đang phát triển theo chiều hướng tích cực trong hoạt động du lịch và đã đem lại những thành quả đáng ghi nhận cho tỉnh Tây Ninh. Hệ thống di tích được đầu tư tôn tạo, nâng cấp, cơ sở hạ tầng phục vụ du lịch được cải thiện, các dịch vụ du lịch ngày càng đáp ứng tốt hơn nhu cầu của du khách, lượng khách du lịch nội địa gia tăng, bước đầu thu hút được khách quốc tế, góp phần nâng cao chất lượng đời sống của người dân ở những địa phương có di tích.

- *Những di tích đang được khai thác phát triển du lịch*

Trong nhiều năm qua cũng như hiện nay, lượng khách du lịch về nguồn trong nước đến với Tây Ninh chủ yếu là từ thị trường TP HCM và các tỉnh lân cận. Khách đa phần là học sinh, sinh viên, cựu chiến binh hoặc cán bộ, công chức; các thành phần khác vẫn còn rất hạn chế. Khách du lịch quốc tế chủ yếu đến từ thị trường Cam-pu-chia, Mĩ, vì ở vị trí gần và nhu cầu quay trở lại những địa điểm có mối liên hệ với cuộc chiến tranh Việt Nam - Mĩ. Mặc dù vị thế của loại hình du lịch này được đánh giá cao trong ngành du lịch tỉnh, nhưng việc khai thác lợi thế phát triển du lịch về nguồn tại các di tích lịch sử - văn hóa còn rất hạn chế, mới chỉ tập trung vào một vài điểm chính, như:

- *Khu di tích núi Bà Đen*: Là một

trong những nơi có sức thu hút và đón lượng du khách lớn nhất không chỉ của Tây Ninh mà cả vùng Đông Nam Bộ. Trong năm 2012 đã đón hơn 2 triệu lượt khách đến với điểm du lịch núi Bà Đen [5], phần lớn là vào dịp Hội xuân Núi Bà với mục đích tâm linh, tín ngưỡng là chủ yếu. Số du khách đến đây với mục đích về nguồn ngày càng tăng nhanh vào dịp lễ hội và những ngày kỉ niệm chiến thắng ở Tây Ninh. Hiện nay, khi mà loại hình du lịch về nguồn đã có hướng phát triển kết hợp với du lịch tâm linh tại núi Bà Đen, thì lượng khách đến Tây Ninh có chiều hướng tăng về số lượng, đa dạng về thành phần du khách (cả khách nội địa và khách quốc tế).

- *Di tích đặc biệt Căn cứ Trung ương Cục miền Nam*: Căn cứ Trung ương Cục miền Nam là cơ quan đầu não của cách mạng miền Nam trong suốt cuộc kháng chiến giải phóng dân tộc. Hầu hết khách du lịch về nguồn đến với Tây Ninh đều có nhu cầu đến địa điểm này. Tuy nhiên, do sự hạn chế về cơ sở hạ tầng cũng như thiếu các điểm vui chơi, giải trí nên du khách đến đây thường đi về trong ngày cũng như chi tiêu khá ít. Theo ước tính của Phòng quản lí và khai thác di tích, tuy mỗi năm có đến hàng chục nghìn khách du lịch trong nước và kể cả khách quốc tế đến với di tích [7], nhưng việc khai thác di tích phục vụ mục đích kinh tế chưa đặt ở vị trí quan trọng, doanh thu từ bán sản phẩm du lịch hàng năm còn thấp, chưa tương xứng với tiềm năng.

Căn cứ Trung ương Cục miền Nam cùng với núi Bà Đen là hai trong số những di tích ở Tây Ninh đang được khai

thác chủ yếu cho loại hình du lịch về nguồn. Trong những năm qua, lượng khách đến có xu hướng tăng (cả số lượng và thành phần), nhưng doanh thu còn rất khiêm tốn, đặc biệt là di tích Căn cứ Trung ương Cục miền Nam. Nguyên nhân của tình trạng trên là do lãnh đạo địa phương, ngành chưa xem Trung ương Cục như là một điểm du lịch cần đầu tư lớn, nên mới chỉ đầu tư ban đầu hoặc tôn tạo, phục dựng lại một phần để tưởng niệm, ghi lại dấu ấn xưa, chưa chú trọng đến vấn đề tạo sức thu hút du khách, giữ chân du khách; vì vậy, lượng khách quay lại các điểm du lịch, các điểm vui chơi, giải trí, sử dụng các dịch vụ du lịch còn ít.

- *Những di tích khác*: Nhìn vào thực trạng phát triển du lịch nói chung và loại hình du lịch về nguồn nói riêng ở Tây Ninh trong những năm qua, có thể thấy số lượng các điểm dịch vụ du lịch, các điểm vui chơi, giải trí đi kèm còn khá ít, phần lớn những “địa chỉ đỏ” mới đang ở dạng đầu tư ban đầu hoặc chỉ ở dạng tiềm năng. Ngoài di tích Trung ương Cục miền Nam và núi Bà Đen đang được đầu tư khai thác và thu hút khách, các di tích khác thì hầu như chỉ được tôn tạo với mục đích tưởng niệm là chủ yếu. Tại những điểm này, hoạt động dịch vụ quá đơn sơ, không có nhà hàng, dịch vụ phụ trợ và thường là du khách phải quay về thị xã Tây Ninh mới có chỗ ăn, nghỉ. Do vậy, những điểm này thường chỉ là các điểm phụ trợ nằm trên tuyến hành trình của du khách chứ không mang lại hiệu quả kinh tế cao cũng như khả năng thu hút khách. Khách du lịch chỉ ghé tham

quan, chiêm ngưỡng trong một thời gian ngắn và chi tiêu không đáng kể vì hầu như những nơi này chưa có các dịch vụ cần thiết cho du khách. Việc khai thác phục vụ du lịch nhất là loại hình du lịch về nguồn tại những điểm này chưa được quan tâm đúng mức nên giá trị du lịch được khai thác chưa nhiều mặc dù tiềm năng cho loại hình này là rất lớn.

Có thể thấy, loại hình du lịch về nguồn ở Tây Ninh bên cạnh vấn đề chất lượng sản phẩm du lịch và dịch vụ chưa cao thì hoạt động xúc tiến, quảng bá du lịch ở địa phương cũng chưa hiệu quả, nhất là đối với các thị trường quốc tế. Đây là nguyên nhân dẫn đến việc lượng khách nước ngoài đến những địa danh này rất thấp, chỉ chiếm khoảng 1% so với lượng du khách đến đây trong cả năm [5]. Các đề án tiếp thị, giới thiệu điểm đến, xác định thị trường, dòng khách gần như chưa có. Khách du lịch về nguồn chủ yếu xuất phát từ nhu cầu cá nhân và các tổ chức đoàn thể với mục đích thăm lại chiến trường xưa, tưởng nhớ đồng đội hay giáo dục thế hệ trẻ.

Một trở ngại khác là hiện nay các doanh nghiệp lữ hành ở Tây Ninh cũng như ở TPHCM không mấy mặn mà khi tổ chức các tour du lịch này, vì cơ sở vật chất còn yếu, chất lượng dịch vụ chưa cao, sản phẩm du lịch nghèo nàn, nhân lực phục vụ chưa chuyên nghiệp, hướng dẫn viên toàn tuyến tại các điểm hiểu biết còn hạn chế về điểm đến. Bên cạnh đó, việc phân loại thị trường du lịch, liên kết, xây dựng chương trình tour... của các doanh nghiệp để tạo ra những sản phẩm du lịch đặc thù, không trùng lặp chưa tốt,

làm cho loại hình du lịch về nguồn chủ yếu mang tính tự phát, rời rạc, thiếu sự hoàn thiện trong kết nối tour, tuyến trên lãnh thổ và liên lãnh thổ.

Trong bối cảnh đất nước mở cửa hội nhập như hiện nay, Tây Ninh cần tập trung đầu tư khai thác tối đa những thế mạnh từ các di tích lịch sử - văn hóa của mình. Nếu phát triển loại hình du lịch về nguồn thì chắc chắn sẽ tạo được nền móng vững chắc cho du lịch Tây Ninh phát triển, trở thành địa phương có du lịch chiếm vị thế lớn trong du lịch vùng Đông Nam Bộ và các tỉnh phía Nam.

5. Một số giải pháp phát triển loại hình du lịch về nguồn

Để khai thác tiềm năng phát triển loại hình du lịch về nguồn, tạo ra những sản phẩm du lịch chất lượng tốt, thu hút ngày càng nhiều khách du lịch trong nước và quốc tế, chúng tôi cho rằng các cơ quan quản lý địa phương, các ngành chức năng cần nghiên cứu xem xét thực hiện đồng bộ một số giải pháp sau:

5.1. Xây dựng đề án nghiên cứu tổng thể các di tích lịch sử cách mạng trên địa bàn tỉnh

Tỉnh Tây Ninh cần thực hiện điều tra, đánh giá tổng hợp tiềm năng phát triển du lịch về nguồn từ các di tích lịch sử cách mạng; phân tích hiện trạng phát triển cùng những khó khăn, tồn tại trong quá trình khai thác tài nguyên để phát triển loại hình du lịch này. Trên cơ sở đó, đề xuất kế hoạch đầu tư trùng tu, tôn tạo di tích, nâng cấp cơ sở hạ tầng phục vụ du lịch, nâng cao chất lượng sản phẩm và thực hiện các hoạt động xúc tiến trong giai đoạn từ nay đến năm 2015 và các

năm tiếp theo, nhằm thu hút khách trong nước và quốc tế.

5.2. Đầu tư phát triển hoàn thiện cơ sở hạ tầng vật chất kỹ thuật

Trước hết, cần tập trung đầu tư xây dựng hệ thống đường giao thông và phương tiện vận chuyển đến các điểm du lịch; khuyến khích doanh nghiệp đầu tư trọn gói vào các khu du lịch quy mô vừa và nhỏ, đặc biệt là hệ thống các di tích ở phía Bắc của tỉnh, đồng thời kêu gọi đầu tư xây dựng cơ sở lưu trú các loại (khách sạn cao cấp, khách sạn vừa và nhỏ) gần các khu di tích, gần khu kinh tế cửa khẩu (Xa Mát, Mộc Bài...) để du khách thuận lợi và dễ dàng đến các điểm di tích.

5.3. Xúc tiến quảng bá du lịch

Tận dụng tối đa các phương tiện thông tin đại chúng, đặc biệt là ưu thế của công nghệ thông tin để quảng bá và xúc tiến các hoạt động du lịch nói chung, trong đó có loại hình du lịch về nguồn, phối hợp các doanh nghiệp khai thác du lịch trên địa bàn tỉnh xây dựng website về du lịch Tây Ninh một cách chuyên nghiệp để giới thiệu điểm đến. Các ngành chức năng trong tỉnh có thể phối hợp với tỉnh bạn Kông Pông Chàm (Cam-puchia) trong việc lồng ghép các chương trình, giới thiệu điểm đến, nhất là các điểm du lịch nằm dọc theo tuyến biên giới phía Bắc của Tây Ninh.

5.4. Hoàn thiện, bổ sung về cơ chế, chính sách hợp lý

Tỉnh cần bổ sung, điều chỉnh các chính sách và cơ chế ưu đãi, tạo điều kiện thuận lợi cho việc đầu tư vào các lĩnh vực phát triển du lịch Tây Ninh, đặc biệt là loại hình du lịch về nguồn. Khuyến khích

xã hội hóa trong công tác đầu tư, tôn tạo và bảo vệ di tích, tập trung tuyên truyền, khuyến khích sự tham gia của cộng đồng địa phương trong việc giữ gìn cảnh quan di tích, chứng cứ lịch sử, bảo vệ môi trường khai thác du lịch.

5.5. Thực hiện liên kết các tour, tuyến nội địa và quốc tế

Cần xúc tiến việc kết nối tour với các địa phương xung quanh tới các điểm đến trong tỉnh và thông tuyến lữ hành quốc tế sang Cam-pu-chia; liên kết với TPHCM cũng như nước bạn để hình thành các tuyến liên nội địa và quốc tế. Tập trung cho các tuyến có triển vọng, nhất là tuyến TPHCM – Thị xã Tây Ninh - Xa Mát - Phnom penh - Angkor Vat với những sản phẩm nổi bật là các di tích lịch sử, công trình kiến trúc, đáp ứng được nhu cầu du khách tham quan, nghiên cứu, mua sắm, tâm linh và về nguồn.

5.6. Phát huy thế mạnh, nâng cao vị thế của loại hình du lịch về nguồn

Cùng với những giải pháp nêu trên, ngành chức năng tỉnh cần đặc biệt chú trọng giá trị du lịch của các di tích, để du lịch về nguồn trở thành loại hình du lịch thu hút du khách, nhất là đối với những người muốn về thăm chiến trường xưa, hay muốn nghiên cứu tìm hiểu lịch sử. Di tích lịch sử không chỉ là nơi tưởng niệm ghi dấu những chiến công xưa mà còn có giá trị hấp dẫn du khách mang lại hiệu quả kinh tế cho địa phương, tích lũy nguồn kinh phí phục vụ trùng tu, bảo tồn di tích, nâng cao chất lượng cuộc sống của cộng đồng địa phương nơi có di tích.

5.7. Khai thác và phát huy hiệu quả lao động địa phương phục vụ tại các

điểm du lịch về nguồn

Cộng đồng dân cư địa phương chính là chủ nhân của các nguồn tài nguyên du lịch, và hơn ai hết, họ hiểu được giá trị của các di tích lịch sử đó. Tuy nhiên hiện nay, khi tiến hành các dự án trùng tu, bảo tồn các di tích cũng như tổ chức khai thác các nguồn tài nguyên, các di tích phục vụ phát triển du lịch, dường như vai trò của cộng đồng dân cư địa phương chưa được chú trọng. Vì vậy, việc chia sẻ lợi ích với cộng đồng địa phương, khuyến khích sự tham gia của cộng đồng dân cư vào các hoạt động du lịch và cùng nhau giải quyết các mâu thuẫn nảy sinh trong quá trình phát triển là hết sức cần thiết, nhằm đảm bảo việc bảo tồn và khai thác phát triển du lịch.

Cùng với sự tăng trưởng của nền kinh tế đất nước và địa phương, chất lượng cuộc sống của người dân ngày càng được nâng cao; nhu cầu du lịch tăng mạnh về quy mô và chất lượng. Đó là cơ sở, nền tảng để du lịch Tây Ninh tăng cường đa dạng hóa sản phẩm, nâng cao chất lượng những sản phẩm hiện có. Trước mắt, tỉnh cần nỗ lực tạo dựng một số thương hiệu sản phẩm du lịch mang đặc trưng của địa phương theo các hướng chủ đạo là du lịch tâm linh, về nguồn và du lịch sinh thái; trong đó, loại hình du lịch về nguồn sẽ chiếm vị thế cao với thế mạnh nổi trội từ những tiềm năng của tỉnh.

6. Kết luận

Tây Ninh là một tỉnh nằm ở cửa ngõ phía Tây của vùng kinh tế trọng điểm phía Nam, lại là tỉnh có lợi thế để phát triển du lịch. Đặc biệt là thế mạnh về phát

triển du lịch về nguồn. Với số lượng khá lớn các di tích lịch sử, cách mạng gắn với lịch sử dựng nước và giữ nước hàng ngàn năm, những công trình văn hóa độc đáo, danh thắng nổi tiếng, nên khi đến đây, du khách sẽ được tham dự các lễ hội văn hóa tâm linh mang màu sắc riêng, thực hiện các hành trình về nguồn với các hoạt động thăm lại các căn cứ chiến trường xưa, chiến khu cách mạng vang danh một thời, đặc biệt với khu Căn cứ Trung ương Cục miền Nam được ví như là Việt Bắc đối với Hà Nội [7] sẽ là một “địa chỉ đỏ”

của hoạt động du lịch về nguồn. Những thế mạnh đã được khẳng định, cùng sự đánh giá đầy đủ về hiện trạng và hệ thống những giải pháp hợp lý như đã trình bày ở trên sẽ giúp cho hoạt động du lịch về nguồn có vị thế độc tôn trong phát triển du lịch tỉnh. Trong tương lai không xa, du lịch về nguồn sẽ trở thành một trong những loại hình du lịch chủ đạo không chỉ ở Tây Ninh mà còn đối với vùng Đông Nam Bộ, các tỉnh phía Nam và cả nước.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Cục Thống kê tỉnh Tây Ninh (2012), *Niên giám thống kê từ năm 2000 đến 2012*.
2. Nguyễn Ngọc Dũng (1999), *Địa lí Tây Ninh giảng dạy trong trường phổ thông*, Nxb Giáo dục Việt Nam.
3. Nguyễn Trọng Hiếu (2011), *Phát triển du lịch tỉnh Tây Ninh thời kì hội nhập*, Luận văn Thạc sĩ Địa lí Trường Đại học Sư phạm TPHCM.
4. Nguyễn Trọng Hiếu (2013), “Khai thác hợp lý thị trường khách du lịch từ sản phẩm du lịch của tỉnh Tây Ninh”, *Tạp chí Khoa học Trường Đại học Sư phạm TPHCM*, (44), tháng 3-2013.
5. Sở Văn hóa - Thể thao và Du lịch Tây Ninh (2012), *Báo cáo hàng năm và kế hoạch năm tiếp theo, từ năm 2009 đến 2012*.
6. Sở Văn hóa - Thể thao và Du lịch Tây Ninh (2009), *Điều chỉnh quy hoạch tổng thể phát triển du lịch tỉnh Tây Ninh đến năm 2010 và định hướng đến năm 2020*.
7. Sở Văn hóa - Thể thao và Du lịch Tây Ninh (2012), *Tài liệu thuyết minh Căn cứ Trung ương Cục Miền Nam*.

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 18-12-2013; ngày phản biện đánh giá: 22-01-2014;
ngày chấp nhận đăng: 18-02-2014)